

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Partidul guvernării de mâine

Cu marea adunare ținută Duminica trecută la Cluj, partidul poporului a încheiat seria întrunirilor regionale ce și-a impus. Câteva învățăminte și constatări lămuritoare se pot desprinde pe urma acestui fapt, din care opinia publică va trage concluzii pentru politica țării.

E de remarcat mai întâi răsunetul viu al acestor coborâri în mijlocul mulțimii. În diverse centre de regiuni, unde s'a luat contactul cu poporul, au răspuns masse formidabile de cetățeni. Cu deosebire țărănimea s'a răscolit în valuri nesfârșite, anunțând oare-cum pe seama observatorului priceput, că lumea satelor nu mai e o cantitate politică neglijabilă și că participarea ei efectivă la viața publică a devenit o realitate. În toate colțurile țării, de la Bălți până la Oradea-Mare, pătura populară s'a mișcat mânăta de-aceleași lozinci și ascultând aceiaș chemare. Pretutindeni s'au întrevăzut amărăciunile zilnice și dorința unor grabnice schimbări. Partidul poporului a primit în tot locul dovezi de încredere și alipire neșărmurită, cum numai devotamentul cinstit al țăranilor noștri poate să dea. Cei care-au inventat și cei care-au crezut în legenda „uzării“ generalului Averescu, au fost desmițâți din zeci de mii de guri pe toată suprafața României. Personalitatea fostului președinte de Consiliu, înfiptă adânc în conștiința foștilor săi soldați, nu numai că n'a pierdut din puterea ei de sugestiune inițială, dar trecând în provinciile alipite ea a elaborat o simțire unitară și-o credință la fel. Ori-cine a asistat ca un apreciator onest și obiectiv la aceste întruniri, a trebuit să rămâie ulmit de împrejurarea că psihologia poporului nostru resimte cu aceiaș intensitate trebuința de a-și manifesta încrederea în omul de care s'a legat la zile de răstriste. Se va fi adăugat la acest sentiment constant al masselor pentru generalul Averescu și ecoul activității unora dintre tovarășii săi de muncă, sau va fi contribuit comparația între stările de pe vremea guvernării

trecute și mizeriile actuale? Nu știu, realitatea este însă, că o însuflețire frenetică a subliniat în toate părțile aceste manifestări de partid care constituie cel mai serios examen de forțe și cea mai limpede indicație pentru ziua de mâine.

Constatarea de ordin politic însă pe urma numeroaselor întruniri e dovada ce s'a dat, că partidul poporului apare ca singurul care dispune de-o organizație pe toată țara. Lucrul e explicabil de altfel. Toate celelalte grupări și au păstrat caracterul lor de origine, care se reducea la o înțighebare regională. Opera de nivelare sufletească a inaugurat-o pe arena politică partidul poporului, care prin însăși întemeierea lui a tras consecințele integralității noastre naționale. Din primele momente, paralel cu desființarea guvernărilor provinciale și cu lansarea unor principii de unificare, acest partid și-a întins ramificările lui în toate unghiurile. În vreme ce taberele adverse nu izbuteau să vadă necesitățile generale, fiindcă înaintea lor stăteau ca paravane interesele clientelei vechi, organismul proaspăt, întemeiat de generalul Averescu cu concursul unor fruntași din provinciile surori, dela început și-a pus în valoare concepția unei politici unitare și-a deschis lupta împotriva regionalismului. Peripețiile și consecințele acestei lupte se cunosc. Isbânda definitivă care-a urmat, nu numai că a înstăpânit în toate rândurile o ideologie sănătoasă, dar a asigurat partidului care-a inițiat-o posibilitatea de-a prinde rădăcini în toate părțile. În patru ani, pe întreagă suprafața solului românesc, s'au așezat deci bazele unei organizații, care cu prilejul adunărilor regionale s'a arătat solidă și cu răsunet în sufletul mulțimei.

O asemănare fugitivă sub acest raport cu situația celorlalte partide de opoziție lămurește evident rostul acestor constatări.

Să le luăm pe rând:

Partidul țărănesc se mărginește cu organizația lui la vechiul Regat și Basarabia, neavând nici o legătură cu Ardealul.

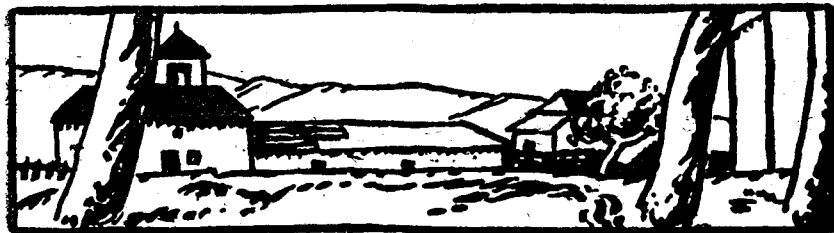
Partidul național, fără nici o așezare serioasă în vechiul Regat nu dispune de nici o organizare în Basarabia și Bucovina.

Partidul d-lor Iorga—Argetoianu, constituit deunăzi prin rally-rea unor aderenți personali din câteva județe din vechiul Regat nu e în contact cu nici una din provinciile alipite.

Din această specială configurație se vede limpede, că numitele formațiuni prin însăși structura lor nu reprezintă decât curente regionale, izolate de restul țării. Așa fiind lucrurile, cea mai elementară judecată va trage concluzia că nu pot servi ca instrumente pentru remedierea unor stări generale de care stau departe și pentru cari nu au căderea să vorbească.

Lăsând la o parte deci, ori-ce considerațiune de alt ordin, și stând pur și simplu pe baza acestui adevăr logic pe care ni-l pune înaintea un simț normal constituțional, constatarea pe care-o facem este că singurul partid chemat să ia succesiunea guvernării actuale e partidul poporului, care astfel în mod firesc e desemnat de împrejurări ca partidul guvernării de mâine.

OCTAVIAN GOGA

La pădurar, în codru

Un singur om pe lume, un pădurar sărman,
Iubirea ni-a știut-o și nu ni-a fost dușman.
Adese astă vară pe-un tainic drum tivit
Cu dese smurșuri, prin codru ne-a 'ntâlnit.
C'un zâmbet bun pe buze, îndată ne-a 'nșeles
De ce fugim de lume la el, în codrul des.
Iar draga lui pădure ce-adesă ne-a simșit
Hotarele trecându-i, — norocul prigonit
Cu brațuri largi de ramuri ni l-a îmbrățișat
Cum și-ar primi o mamă copilul așteptat.
La pădurar, în codru, m'am dus cu dorul azi
Să caut iubite urme, pierdute printre brazi.
Aflai pădurea moartă și numai pașii mei
Se auziau cum calcă prin codru singurei.
In cale pădurarul prietin mi a eșit
Și printre brazi pe moarte poteci m'a însoțit.
Și cum pășiam prin codru pe urme dragi, încet,
Și adunam în suflet regret după regret,
Iubitul meu tovarăș, bătrânul pădurar,
Mi se părea 'n pădurea tăcută un gropar
Ce merge să-mi arate un căutat mormânt,
Pe care numai dânsul îl știe pe pământ.
Mi se părea că mergem pe tristele poteci
Să-mi spue unde doarme, cu ochii 'nchiși pe veci,
Trecuta vară 'n tainic mormânt de ea ales
Sub ramurile triste, la el, în codrul des.

G. ROTICĂ

Poteca părăsită

E cea mai tristă toamnă din câte 'n munți la noi
Și-au coborît povara de neguri și de ploii.
E cea mai tristă toamnă și eu prin codrul mort
Cea mai frumoasă vară închisă 'n mine port.
Pe urmele iubitei, pe umeda potică
Ce i-a simțit adese a pasurilor frică,
Cu amintirea 'n suțlet prin codru rătăcesc
Și clipele trecute pe rând le retrădesc.
Spre mine ca o taină o văd cum se strecoară
Iubita printre ramuri în haina ei ușoară.
O văd cum câte-o clipă din când în când tresare,
Oprindu-se deodată, cu ochii spre cărare.
O văd cum dă sfiocasă o creangă la o parte
Și tremurând ascultă un șgomot de departe,
Și-o simt cum mă așteaptă la pieptu-mi s'o cuprindă
Să-mi spună câtă jertfă mi-aduce ea venind.

O văd cum stă 'ncadrată în ramuri de molizi,
La marginea potecii, și 'n ochii ei timizi
Lucind atâta farmec eu văd întâia oară
In ziua asta tristă când pâclele coboară.

G. ROTICA

Principii de guvernare

Bilanțul celor cinci ani de guvernare românească în noile provincii nu este prea satisfăcător. Făcând această constatare ne-am năzuit să ne eliberăm cu totul de sub influența politice curente, având în vedere exclusiv experiențele făcute în acest interval de timp.

Fixând această premisă, să cercetăm care ne-au fost principiile de guvernare, în ce direcție au fost stabilite și în ce direcție ne lipsesc. Să începem cu politica, căci în acest domeniu ni s'a cerut să acționăm mai întâi prin întinderea suveranității statului român în aceste părți. Nu e nevoie, credem, să facem istoricul întreg al stăpânirii noastre în Transilvania. Trecutul este încă în vie memorie și controlul înămplărilor e accesibil pentru oricine. Astfel, ne vom mulțumi cu înregistrarea rezultatului final, fără a mai face reflecțiuni abstracte asupra trecutului.

Sub raport politic, guvernarea românească este destul de nimerit caracterizată prin ironia concetățenilor noștri minoritari — ironie pe care o primim fără nici o supărare — care zice că: „un român vine după celălalt...“ În domeniul administrativ, orice schimbare s'ar face, fie aceasta oricât de nepotrivită și jignitoare, răul cauzat nu atinge decât în mod indirect și iregular interesele superioare ale statului. Principiul dominant și binefixat este scos din discuție. Elementul alcătuitor de stat fiind românii, observația de mai sus a devenit o regulă imutabilă.

Dacă în sens politic supremația elementului românesc este desăvârșită, pe terenul economic acelaș principiu se arată ici-colea cu o exagerată și inexplicabilă timiditate, iar uneori lipsește cu desăvârșire. Il vedem cristalizat în ce privește capitalul latifundiar, prin stabilirea unui echilibru normal între factorii de producție din acest domeniu, oferindu-le egală posibilitate de a-și croi o nouă bază economică. Oricâte abuzuri sau greșeli s'ar fi comis în legătură cu înproprietărirea, sub raport principiar chestiunea această nu mai poate fi pusă în discuție. Abaterile provin din slăbiciunile oamenilor, ceace nu are nimic comun cu legiferarea, iar politica agricolă greșită are repercusiuni economice și sociale identice în sânul populației rurale, fără considerare la drepturile sau situațiile din trecut.

Dar principiul echilibrului normal nu și-a putut găsi un punct de plecare în ce privește latifundiile comerciale și industriale. Aci nu putem vorbi nici de program, nici de abuzuri sau greșeli. Câtă vreme nu avem un principiu stabilit, nu putem vorbi nici de abateri dela acesta. Cel mult am putea discuta despre unele încercări nereușite cari, nu numai că au eșuat, dar au consolidat tot situația privilegiaților de ieri.

Efectul dezastuos al acestei stări de lucruri se poate identifica la fiecare pas, pe de-o parte prin prisma modestelor noastre încercări de a crea o populație română urbană, pe de alta prin tributul pe care îl dă populația rurală instituțiilor financiare. Lipsa unor idei lămurite în această direcție face aproape iluzorie stăpânirea românească, deoarece nimic nu robește mai sigur și mai grozav ca banul. Această lacună are ca rezultat intervențiunea statului tocmai în favoarea acelor cari mai de grabă ar trebui îngrădiți decât ajutați.

Lipsa de orientări binestabilite ne poate întrucâtva explica aberația încăpățanată a guvernării dela noi care, în timp ce acordă toate avantajile capitalului financiar minoritar sau internațional, celui național — care deocamdată rezidă aproape exclusiv în muncă — îi ridică toate barierele. Sub formă de rechiziții, prețuri comprimate și prohibire la export, se expropriază rezultatul muncii a unei întregi mase țărănești, iar celei urbane, însăși integralitatea muncii, fără nici o despăgubire și de o parte și de alta, căci nu există decât doar o deosebire graduală între exproprierea celei două pătri sociale românești. Câtă vreme, exproprierea muncii la factorii rurali de producție, deocamdată se mărginește la o variație a producției, dincolo ea distruge de pe acum un capital sufletesc. Cei dintâi vor arunca în sarcina cheltuielilor de producție câștigul expropriat, cei de pe urmă vor cheltui neconținut din capitalul lor sufletesc care nu se poate reface decât din generație în generație. Țărănimea are un fond incomparabil mai mare de rezistență; ea se alimentează dintr'o sursă profundă și naturală, unde, din fericire, sonda deceptiilor politice nu a putut străbate; țărănimea noastră stă ferecată de glia de care se leagă toată istoria noastră națională. Cealalți — orașenii — sunt mai puțin rezistenți. Fără bază economică și fără tradiții, ei nu ofere nici un singur strat de rezistență celor care vor să-i răscolească fondul. Populația noastră urbană își trăește cea mai fragedă epocă a copilăriei, care reclamă tratament foarte îngrijit și foarte migălos. În medicina modernă, epoca copilăriei constituie o știință aparte, care prin mijloace speciale caută să ocrotească prosperitatea unor ființe cari încă nu cuvântă. De un tratament analog, în cadrele politice noastre economice, ar avea nevoie și populația românească urbană. Neavând rădăcini economice și fiind lipsită de organizație, ea se găsește în bătaia tuturor bolilor sociale. Cu toată frământarea ei zgomotoasă în politica curentă, ea este mută deoarece nici doctorul infantil nu din plânsul copilului face diagnosticul boalei.

Astfel, pe calea apucată, guvernarea românească risipește cea mai mare bogăție națională pe care am moștenit-o din moși-strămoși: dorul de muncă. Nu cred să mai existe popor în Europa care să muncească

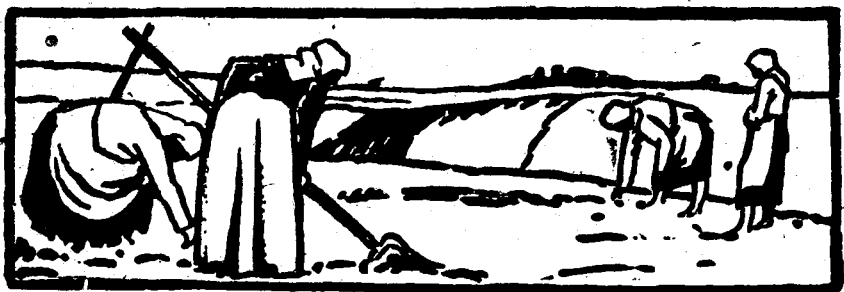
de bunăvoie 18—20 ore pe zi. Noi risipim, sistematic și fără un scop binecuvântat, această imensă comoară, până când, într-o bună zi, vom fi adus elementul alcătuiilor de stat la sapă de lemn. Muncitorii intelectuali și manuali români se găsesc astăzi pe ultima treaptă a scării sociale, și aci formând o categorie aparte. Ei nu dispun nici de arma grevei, deoarece au raporturi exclusiv cu statul, care nu le recunoște un asemenea drept, pe care și patriotismul lor îl repugnă.

Așa se prezintă observatorului obiectiv prosperitatea elementului românesc din noile provincii și nu găsim cuvinte destule de categorice ca să împrăștiem falșul care se mai țese în această direcție. Să primim realitatea în față și să dăm cât mai urgent posibil o nouă îndrumare guvernării noastre. Să ne revizuim principiile și să obligăm toate partidele să și-le înscrie ca program programatic pe frontispiciul lor, rezumându-le în următoarele concluzii :

— Să restabilim echilibrul economic pe toată linia și să eliminăm cu desăvârșire exproprierea gratuită a muncii naționale. Iar când pricoperea și mijloacele ne vor permite să creiăm posibilități speciale pentru întărirea elementului românesc în noile provincii, așa cum au făcut-o aceia în al căror loc ne-a așezat dreptatea istorică, s'o facem și pe aceasta, căci altfel nu vom fi stăpâni în toată legea pe aceste plaiuri niciodată ...

P. NEMOIANU

File albe

Sunt oameni cari când te întâlnesc din întâmplare undeva, pe stradă, la cafenea sau în alte locuri mai mult sau mai puțin frecventabile, nu lipsesc: să te asigure că: uite, tocmai în momentul acela se gândeau la tine, și vezi, domnule, cum de este un mister la telepatie, ceva ca o imagine ce peste un moment are să-ți răsară aievea ochilor, să-ți fulgere cu o clipă mai înainte clar-prevestitoare în inconștient, subconștient, paraconștient, metaconștient sau etcaetera! — Acest lucru poate să fie cu adevărat așa; — în tot cazul o asemenea asigurare furnizează dela început o intrare în materie de conversație mai puțin banală și plictisitoare decât obișnuitele: a! bunăziua, salutare, ce mai faci de nu te mai vezi? dar știi că te-ai ingrășat? ori: ce-ai slăbit așa, dragă? — Sunt alții, sau tot aceia, cărora nu li se poate întâmpla nimica, în bine sau în rău, fără ca numai decât să-și spună și să-și spună: Apoi firește, bineînțeles, eram sigur, mă așteptam eu la asta, chiar adineauri îmi ziceam... Și acest extraordinar simț de prevestire care n'are decât cusurul că nu-se manifestă niciodată cu anticipație, se exercită cu aceeași siguranță nu numai asupra întâmplărilor de ordine personală ci și, mai ales! asupra evenimentelor mondiale, a fenomenelor cosmice, a capriciilor atmosferice, meteorologice, ș așa mai departe.

De unde provin și unde rezidează aceste facultăți misterioase și vrednice de pismuit — într'un al șaselea simț, în puterea de percepere a dimensiunii a patra, în materia cenușie de sub țeastă sau în bătăturile de sub pingecele ghetelor, — sunt chestiuni pentru abordarea cărora, din nenorocire, sau să zic mai bine spre norocul cititorului, trebuie să mărturisesc că-mi lipsește orice pregătire. Dar cecece vreau să spun, e că eu sunt tocmai antipodul acelor oameni de cari vorbesc. Nu pot să întâlnesc pe nimeni fără se recunosc că nu mă așteptam să-l văd tocmai atunci — nici, sau cu atât mai puțin, dacă i-am dat sau mi-a dat o întâlnire, — și nu îmi se întâmplă niciodată nimica

pe așteptate. Cât pentru evenimentele mondiale, ele păstrează pentru mine întotdeauna farmecul noutății nebănuite, — și nu știu până acuma ca aceasta să fi dăunat ceva sănătății mele.

Deci, trecând mai deunăzi pela colțul unei strade singuratice, eram departe ca cerul de pământ, sau ca cinstea de negustorul de alimente dela care mă aprovizionasem, să mă gândesc la prietenul meu de odinioară, poetul, prozatorul, criticul și dramaturgul Maxențiu Omnibus, — și cu atât mai puțin mă așteptam să-l întâlnesc, cât îl știam de ani de zile mort, îngropat și uitat. Dar, cine a fost acela care a spus că, din cecece ne închipuim *a ști* noi oamenii, nici a zecea parte nu știm prin propria noastră intuiție, ci *credem* pur și simplu ceea ce am auzit dela alții? Va fi fost un zvon de acelea, pe cari unii sunt gata să jure cu mâna pe cruce, deși dacă ar sta să-și examineze conștiința, n'ar găsi la temelia încredințării lor decât pe prea șubredul și adesea înșelătorul: „așa mi s'a spus, așa sunt eu informat“, sau fie chiar: „toată lumea vorbește“.

— Poate că toată lumea să nu vorbească așa, sau se poate chiar ca și acea „toată lumea“ să se înșele, — mi-am zis așadar în momentul când am dat cu ochii de figura de stafie a vechiului meu amic și confrate Omnibus. Fără șovăire, l'am întâmpinat cu mâna întinsă:

— Măi, îi zic, natura de sigur n'ar fi fost în stare, cât e ea de meșteră, să nimerească două nasuri la fel cu al tău. Haide, nu te mai preface: nu ești stafie, ești cu adevărat bunul meu prieten Maxențiu, în carne și în oase.

— Mai mult în oase decât în carne, îmi răspuse el cu o voce cavernoasă, ca și depe un alt tărâm. Sunt adică tot eu, și cu toate estea nu mai sunt eu. Am auzit, ca și tine, că aș fi murit acum câțiva ani, — dar știu acest lucru tot numai așa din svon public; nu m'am văzut murind cu ochii mei și nu-mi aduc aminte să fi fost față la înmormântarea mea; cu toate acestea poate să fie și ceva adevărat din cele ce spune lumea; și fiindcă ne-am întâlnit și m'ai recunoscut, o să-ți explic aceasta, așa cum obișnuiam și mai de mult, la un pahar de vin și la o țigare de tutun.

* * *

— Vezi, îmi zise când ne instalarăm într'un colț de cârciumă pustie, — nici vinul, nici țigara nu mai sunt acele cari au fost; au murit, și cu toate astea într'un fel, într'un alt fel o să zici tu — trăiesc și astăzi și au să trăiască și mâine, într'un fel sau altul. Dacă o să-ți spun că totul se schimbă în lume, o să-ți spun o banalitate: asta o știe lumea de când e lume. Dar cecece n'a știut nici odată și nu știe nici astăzi, e ce anume se schimbă. Voi toți credeți, de pildă, că cecece e statornic, e intrinsecul, fondul, — sufletul, să zicem, la om, — și că schimbătoare sunt numai formele. Eroare. Formele sunt schimbătoare numai la aparență, — în totalitatea lor ele rămân aceleași, — iar cecece se schimbă în realitate, e numai intrinsecul, fondul, — la

om sufletul. Pe mine care mă vezi, mă vezi tot așa cum am fost, — în sinea mea eu sunt un altul; și acest lucru dacă-l vei adânci, îl vei găsi și-l vei constata în tot universul, la toate lucrurile, însuflețite sau neînsuflețite.

Nu puteam să fiu atât de indiscret ca să întreb așa de-a dreptul pe amicul meu Maxențiu Omnibus din ce balamuc a scăpat, — pe de altă parte știu și eu ca toată lumea că nu e bine să contrazici pe făcători; de aceea încercai să observ numai cu timiditate:

— Bine, dar oricum, noi vedem că formele...

Mă întrerupse cu un hohot.

— Formele! Da, înțeleg ce vrei să zici. Dar tocmai aici e eroarea, iluzia bieteii cugetării omenеști imperfecte. Ea nu-și dă seama, că toate formele se pot reduce la una singură — și că ceea ce nu se poate reduce, nu se poate unifica, e numai închipuirea ce unul sau altul își face despre ele. De pildă: pe mine reflexiunea m'a adus în multe privințe la un rezultat care o să ți se pară la întâia vedere surprinzător, straniu, dar după ce te vei gândi și tu ca mine, nu mă îndoesc că-l vei găsi profund, logic, în ordinea adevărilor definitive, imutabil statornicite.

Tuși și continuă:

— Am început, cum era firesc, cu profesiunea mea, cu literatura. Ca și tine, ca și ăla, ca și „toți cari țin un condei în mână”, cunoșteam toată hărjuiala de secole dintre diferite „școale” și „maniere” — nu ți le mai numesc — și m'am bălăbănit și eu printre războinicii formelor, jurând în exclusivitatea superiorității când a uneia, când a alteia. Ei bine, astăzi am reușit să descopăr în sfârșit perfecțiunea perfecțiunilor, care se întemeiază pe unificarea, pe concentrarea tuturor școalelor, manierelor, formelor, într'una singură, ideală, atotîmbrățișătoare și eternă. Iată:

Scoase din buzunarul dinăuntru al hainei un pachet având toată aparența unui voluminos manuscris. Eram prins, și nu-mi rămânea decât să invoc în gând ajutorul mizericordios al zeitelor Răbdării și Resemnării; — când, desfăcând pachetul, mă găsi în fața unui teanc de file albe.

Respirai ușurat, — dar numai pe jumătate, căci dacă grafomania de care mă temeam, nu era, cum puteam să văd, meteahna amicului meu, se putea, Doamne ferește, să fie atins de vr'o alta, poate și mai primejdioasă.

— Nu pricepi, îmi zise după ce se delectă câțva timp zâmbind la nehotărîrea mea de a găsi cuvintele cu cari să-mi fac datoria amicală de a-i preamări opera; — cu toate acestea e foarte simplu: Filele acesteia conțin tot, — tot ce vrei, tot ce vrei tu, și tot ce vrea orișicare altul. E forma unică, în care și poate găsi deliciul, toată varietatea veșnic schimbătorului intelect, al tău, al orișicărui. Și atunci n'o să-mi spui nici tu, și n'o să-mi spună nimenea, că nu vă găsiți aci în fața celei mai desăvârșite capod'opere pe care sunteți în stare să v'o imaginați. V'ați micșora pe voi înșivă și aceasta n'o face niciun om pe

lume de bunăvoia lui. Și vă veți simți cu atât mai înălțați sufletește, cu cât nu veți putea găsi acestei opere nici un cusur...

— Ideea e minunată, zisei restituindu-i „manuscrisul“; — cu atât mai mult, cu cât „maniera“ aceasta e de o simplitate ideală, — nu cere nici o bătaie de cap.

— E oul lui Columb. Ca toate ideile geniale, e simplă — dar trebuia găsită.

Strânse filele și urmă:

— Și să nu crezi că m'am oprit aci: am mers și mai departe: acasă am un gramofon, la care pun să se învârtăască plăci netede neimprimite; e foarte liniștitor pentru vecini, și nici amicii cari vin la mine să asculte muzică, n'au decât să stea înaintea gramofonului care se învârtăște, și să-și imagineze cele mai suave melodii, fiecare după gustul lui: niciunul nu oprește placa ce nu-i place în mijlocul cântecului ca să pună alta, niciun *cuic* nu strică armonia care curge desăvârșită, neturburată, pentru fiecare în parte și pentru toți împreună.

„Sistemul, cum vezi, se poate aplica la orice artă. O pânză albă sau cenușie întinsă pe un șevalet, poate sta gata oricând să resfrângă, cui dorește, cele mai sublime tablouri, și nu se mâzgălește niciodată. Dar sculptura? S'a zis: iată un bloc de marmură, n'ai decât să scoți din el părțile de prisos, și statua e gata. Dar de ce să le scoată dalta, mai adesea nedibace, a sculptorului, și nu imaginația pururea infailibilă a oricărui amator?

N'am putut scăpa de amicul meu Maxențiu Omnibus, decât după promisiunea solemn repetată cu jurământ, că voi face tot ce îmi va sta prin putință, ca să popularizez geniala lui idee prin literaturii și artiștii în căutarea de maniere noi, inedite, epatante, — disprețuitori de căi bătute și de idei ruginite, de forme învechite și de frumuseți mucegăite.

N'aș dori, totuși, să-l mai întâlnesc, căci mă tem că o să mă întrebe — despre rezultat.

ION GORUN

După cinci ani dela Unire

„Principiis obsta!“

Îmi voi îngădui să trec la cea din urmă serie de chestiuni ridicate în mod vag de ziarul „Patria“ și susținute cu vehemență de d. Onisifor Ghibu. Sunt chestiunile de fapt, dela care a pornit întreaga discuțiune: — aceea a burselor studențești și aceea a celor cinci ani de tăcere discretă cerută pentru secretele Consiliului dirigent.

Să le examinăm deci încă odată așa cum se prezintă. Voi reproduce mai întâiu din broșura dlui Ghibu, „Universitatea din Cluj și instituțiile ei de educație“ tipărită în 1922, pentru a se vedea despre ce e vorba.

— „Pentru fiii de învățători, cari studiază la Universitatea din Cluj s'au creat în cadrele celui $\frac{1}{2}$ milion lei subvenții dela stat pentru Casa învățătorilor nu mai puțin de 25 burse și 25 semiburse speciale, afară de cele 400 burse pe cari le dă statul direct Universității... Pentru studenții din vechiul Regat se dau 441,500 lei, pentru Bucovina 312,000 lei, Basarabia 568,000, Transilvania 4,561,930 lei. În urma faptului sporirii numărului burselor dela 200 la 400 pentru Universitatea din Cluj, s'a produs fenomenul unic în felul său, că la trei facultăți (Litere, Știință și Drept) s'au dat burse tuturor studenților cari au cerut — și cu toate aceste au mai rămas burse neconferite“...

Și tot d. Ghibu scrie în 1924, în broșura: „După cinci ani dela Unire“: — „La prima afirmațiune a dlui Prie eu răspund cu raportul oficial al direcțiunii Căminului studențesc din anul 1920—21, publicat la pag. 21 al „Anuarului“ aceluși Cămin, unde se zice cuvânt de cuvânt: În anul școlar 1919—20 din partea statului s'au dat 400 burse pentru studenți. Dar în anul 1920—21 (pe când era d. Prie la conducere. N. A) bursele au fost reduse la 150. Astfel au rămas 250 bursieri din anul școlar trecut fără nici un ajutor. Acesta este adevărul: sub noi s'au dat 400 burse, iar sub d. Prie, în primul an 150, cari apoi după stăruințele Universității s'au sporit la 200“...

Cetind și acest document, am rămas încrăcunat. În 1922 d. Ghibu susținea așadar că am dat atâtea burse, încât nu se mai găseau studenți cari să le ceară, și că numărul bursierilor l'am sporit dela 200 la 400 burse... În 1924 revine asupra acestei afirmațiuni și susține că nu am sporit

bursele, ci din contră le-am redus dela 400 la 150, lăsând 250 burseri fără adăpost.

Să-mi dați voe să întreb, dacă d. Ghibu își susține afirmațiunile din 1922 sau pe cele din 1924, ca să știu ce să combat : — învinuirea, că am ridicat bursele dela 200 la 400, sau că le-am redus dela 400 la 150. Discut chestiunea cu tot sângele rece, dar vreau să știu care este punctul de vedere al adversarului meu în chestiunea burseelor, căci până acum de câte ori l'am pus la punct, întotdeauna și-a modificat afirmațiunile, susținând altele noi, în flagrantă contradicere cu cele de mai înainte.

Dar, ca să se vadă un caz clasic de șiretenie pamfletară vă atrag atențiunea asupra unui amănunt. Ceeace susține d. Ghibu, că datele privitoare la reducerea burseelor dela 400 la 150 le-ar deține din *raportul oficial* al direcțiunei Căminurilor este un neadevăr. Datele aceste sunt scoase dintr'un *apel* adresat tuturor băncilor mai de seamă, prin care se cer ajutoare. Marele mistificator a crezut că poate operă și în acest punct fără a fi supus unui control, de care e nevoie la fiecare pas când discutăm cu d. Ghibu, — pe care îl cred capabil de orice. Nu sunt niciodată lămurit, dacă d. Ghibu citează sau nu texte neexistente și dacă documentele produse sunt sau nu de fapt false !

D. Ghibu, după întâia încercare de mistificare — prezentând apelul Căminului drept raportul aceluia — trece la o altă escrocherie de polemist. Spune fără să roșească, că eu am redus bursele studenților dela 400 la 150. E un crâmpel din logica micului găinar prins în flagrant delict. Căci, iată, care este adevărul. Eu am luat în primire secretariatul Instrucțiunii în 22 Aprilie 1920 și a trebuit să aplic pentru *anul școlar 1920—21 bugetul statorit de Consiliul dirigent. Bugetul nostru a fost alcătuit pentru anul ce urmează, adică pentru 1921—22 și inaugurat cu data de 1 April 1921.*

Când deci d. Ghibu susține, că pentru anul școlar 1920—21 am redus bursele studențești, să caute vina la Consiliul dirigent și nu la mine, care am găsit o situație anumită și a trebuit să o suport până în 1 April 1921, când am putut să introducem bugetul făcut de noi. De ce umblă d. Ghibu cu asemenea șmecherii, nedemne de un om civilizată? De ce vorbește de bursele anului 1920-21 — bursele Consiliului dirigent, — și nu vorbește de bursele anului 1921-22 — bursele date de noi?

Noi tot ceeace am putut face a fost să verificăm în punctul acesta bugetul Consiliului dirigent, sporind bursele dela 150 la 200. Iată care e adevărul.

* * *

A doilea caz este *dispariția burseelor pentru studenții ardeleni din București*. Asupra acestei chestiuni nici nu mai insist, fiindcă nici d. Ghibu nu o negă. Ba ne spune chiar amănunte, arătând cum aceste burse au servit pentru plata lefurilor membrilor Consiliului dirigent. Dacă mă opresc totuși și asupra acestei chestiuni, este ca să resta-

bilesc ordinea morală adânc vătămată de feliul cum d. Ghibu înfățișează lucrurile.

Cititorii noștri își mai aduc aminte, că atunci când am făcut aluzie la aceste burse înghițite de Consiliul dirigent, întreagă tabăra adversă a început prin a nega pur și simp'u totul. Căci, iată ce scria d. Ghibu în „Patria“ dela 30 Decemvrie 1923: — „Sunt două săptămâni, de când eu prin două scrisori, publicate tot în „Infrățirea“, am răspuns cu date și cu cifre la acuzațiile dlui Prie, rugându-l totodată să precizeze cu nume și cu dată acuzația, că un „remarcabil personaj“ din Consiliul dirigent și-ar fi bătut în modul cel mai neertat joc de cei 150 studenți bursieri trimiși la București și ținuți acolo o jumătate de an fără burse“.

Iar redacția „Patriei“, adecă orgănuțelor celor „cori și-au bătut joc în modul cel mai neertat“ de studenții noștri dela București scria tot atunci. — „Obiceiul acesta de a denatura adevărul, dacă e conștient dovedește cel puțin reacredința. Iar în ceea ce privește personajul care și-a însușit banii burselor, nici până acum d. Prie nu l'a numit, deși i s'a cerut aceasta“.

Va să zică oamenii mei s'au pus la începutul discuțiunei exclusiv pe terenul negațiunei. În iluzia lor că au de a face cu un scriboarecare, plătit ca să calomnieze, deveneau îndrăzneți și obraznici: — „Să vedem cine e remarcabilul personaj, să vedem cine și-a bătut joc de studențime, să ni se spună cazul despre care nu a auzit nimeni până acum“... Am publicat atunci scrisoarea dlui Iuliu Maniu, care a clarificat situația. Veți crede că după acestea, d. Ghibu și „Patria“ au cerut scuze pentru insolența cu care au discutat chestiunea? Dar de unde! Au acceptat cazul ca ceva natural și au trecut la ordina zilei, ca și când niciodată n'ar fi fost vorba de așa ceva.

Ne mai putând nega încep să „interpreteze“. Căci iată ce spune d. Ghibu în cartea sa, la pagina 118:

„Cazul în sine era așa de lipsit de orice importanță (așa!...) încât nime nu s'a împiedecat de el. Nu era la mijloc nici un viciu, nici chiar de formă, căci se știe că în timpul acela încă nu exista un buget, cu sume a căror destinație să nu poată fi schimbată, și deci suma din chestiune deși trimisă pentru nevoile Căminului, în împrejurările date putea fi întrebuințată de aceeași autoritate și pentru un alt scop“...

De ce n'a spus aceasta d. Ghibu la începutul discuțiunei, ca să cruțăm hârtia? Dar ce folos, dacă i-ași veșteji și afirmațiunea aceasta, pe care nici logica, nici legea contabilității nu o admite? În cazul acesta ar motiva cu „revoluție“, care esplică tot și justifică orice.

* * *

A treia chestiune este lada cu secretele Consiliului dirigent. (Dacă aș fi malițios, aș întreba unde se găesc procesele verbale, ale Consiliului dirigent, care au fost predate Comisiunei de unificare, ca acte publice, și cari totuși nu sunt în arhivele statului?) Eu am susținut, că d. Iuliu Maniu la predare a cerut dlui Ion Suciu, fostul președinte al Comisiunei de unificare, ca cinci ani să nu arate nimănu!

dosarele Consiliului dirigent, și d. Suciu s'a angajat la aceasta. Întrebat fiind d. Suciu de către d. Ghibu, confirmă cele susținute de mine. Între timp a publicat d. C. Bucșan o scrisoare în „*Indreptarea*” din București, în care confirmă cele spuse de mine completând, cu afirmațiunea că procesele verbale au fost ținute în secret și pentru motivul că s'au vândut patru automobile ale statului pe seama doamnălor din Consiliul dirigent cu cinci mii lei automobilul. Cu toate aceste d. Ghibu trage alte concluzii, ceea ce nu poate surprinde pe nimeni, fiindcă concluziile sale sunt în todeauna cazuri de demonstrație pentru psihopatologie.

Afirmația mea nu poate fi trasă la îndoială, fiindcă în cazul acesta pot să recurg la toți colegii mei din fosta comisiune de unificare, ca să întărească spusele mele. Dl. I. Suciu a făcut declarațiile sale în ședință publică și astfel chestiunea este pentru mine terminată.

Mă simt totuși dator, să pun o chestiune la punct. În declarația făcută de dl. I. Maniu, precum și în aceea dlui I. Suci, văd o tendință de a se face o deosebire între procesele verbale și celelalte dosare ale Consiliului dirigent, încercându-se a se căuta o parte vulnerabilă în afirmațiunile mele din punctul acesta. Dl. Ghibu vrea să exploateze situația, afirmând că nu de toate dosarele Consiliului dirigent era vorba, ci numai de procesele verbale, care urmau să fie păstrate ca „secret oficial”. Chestiunea pusă astfel e pură și simplă mistificare. Ar fi fost o absurditate și din partea dlui Maniu ca să ceară, și din partea dlui Suci ca să admită, *ca toate arhivele Consiliului dirigent să fie sigilate pe cinci ani*. Desigur, era vorba numai de procesele verbale, de jurnalul Consiliului dirigent, prin care se împărțiau favorurile și permisele, și prin care s'a votat și bursa dlui Ghibu, ca preț de suferințe la sfârșitul carierei sale școlare.

* * *

Ați văzut de bună seamă, că deși broșura dlui Ghibu cuprinde 150 pagini, nicăiri nu se face amintire de chestiuni generale de școală: probleme, program, soluții. Aceasta e un lucru firesc. De unde ar putea avea d. Ghibu cunoștințele trebuitoare, mai ales că în astfel de discuții de „specialitate” nu s'ar putea sustrage controlului competent și sever al oamenilor de școală?

Dar ca să se vadă de ce duh de organizare, de ce spirit de guvernare și de ce respect se bucura dl. Ghibu voi releva numai cazul unic, că a trebuit să venim noi ca să salvăm prestigiul guvernului față de minorități, cari nu mai luau cunoștință despre existența ordinii de stat. Cu guvernarea competentă a dlui Ghibu am ajuns ca școalele minoritare să închidă porțile în fața organelor de control și de inspecție ale statului, iar autoritățile lor bisericești să întrerupă toate legăturile legale cu resortul Instrucțiunii. Inspectorii și revizorii noștri trebuiau să se întoarcă dela porțile școlilor îndărăt, căci directorii minoritari nu le permiteau intrarea și nu dădeau nici o deslușire. În arhiva resortului se găsește o scrisoare oficială, care a fost refuzată de către o căpetenie bisericească cu cuvintele: „*Retour ; limba aceasta nu o cunosc*”.

Di Ghibu amintește de uriașă muncă ce a avut cu organizarea învățământului. Unde este această organizație? Nu am găsit la resortul Instrucției publice decât o situație a școlii ungherești tradusă în românește, o situație care se potrivea în Ungaria, dar era absolut inutilizabilă în România. Atâta tot. N'am găsit; nici o problemă studiată, nici chiar cele mai urgente, cum era unificarea salariilor corpului didactic, care avea în Transilvania un salariu cu mult mai mic și nu numai de cu mult mai mare. Nu s'a gândit nimeni cum trebuia să fie soluționată problema școlilor confesionale. Nu se pusese chestiunea școlilor minoritare, fără a mai aminti despre chestiuni interne școlare, cum era unificarea felului de control și al administrației școlare, descentralizarea, și celelalte. Nu mă supără când cineva exagerează, dar nimic mai antipatic decât un farsor rural într'o farsă bună...

Care este așa dar bilanțul celor cinci ani dela Unire, barem în ceea ce privește pe oameni? Cece a fost rău înainte cu cinci ani s'a făcut astăzi mai bun? Suferințele omenimei pe timpul războiului, transformările uriașe dela sfârșitul lui, unirea Românilor sub un singur sceptru și într'o singură țară, au putut să potolească lăcomia și ambițiunile, au temperat ura, pisma și duhul de răutate? Au făcut să dispară de pe arenă ariviștii, șpeculanții și parveniții?

Citiți pe d. Ghibu, ca să vă convingeți despre contrarul. O singură nădejde ne mai rămâne: glasul conștiinței publice. Când aceasta conștiință se va pronunța cu hotărâre — și sunt semne că se va pronunța — atunci își va regăsi fiecare echilibrul moral și locul ce i se cuvine.

OCTAVIAN PRIE

Pe amândouă fețele

Cititorul român n'are totdeauna o situație prea comodă față de evenimentele politice. El nu le cunoaște decât prin prisma reportajului așa ziselor ziare independente, și nu există o altă meserie învățată cu mai puțin scrupul pentru adevăr și cu mai perfectă rea credință. Nadlerii, honigmanii și blumenfelzii cari o practică, rebeli ascultători la broasca ușii și incurabili copoi ai svonurilor de cafelea, au de umplut în fiecare zi coloane întregi cu o proză hibridă și antigramaticală, fiind întreținuți dinadins pentru a ține trează curiozitate publicului și a-i servi dela o ediție la alta un nou ghiveci de informații senzaționale. Iarna cași vara, în epoce de acalmie cași în clipe de enervare parlamentară, pe ploaie cași pe soare, vrednicii urmași ai regretatului Caracudă trag cu urechea pe stradă, țin sfat cu bucătăreasa dlui Alecu Constantinescu, conspiră cu chelnerii dela „Athénée Palace” (din pricina cărora d. dr. Lupu are tot felul de neplăceri) și, în cazul cel mai rău, descind în grădina Cișmigiu pe insula Monte-Carlo, unde, întocmai că pe vremea lui Caragiale, își încearcă norocul în lansarea celei mai hazardate lovituri de ultimă oră. Așa, la umbra unui pahar cu lapte bătut sau pe platforma tramvaiului cu numărul 20, se pun la cale remanieri ministeriale, se fixează relațiunile dintre partide și se povestesc cu de-amănuntul audiențele dela Palat.

În ceea ce ne privește, n'am fost niciodată victimele acestui soi de scamatorie gazetărească. Dimpotrivă, prinzând în mână firul insalubrei îndeletniciri, am denunțat de câteori am avut prilej eclipsele de onestitate ale unor veritabili pirați ai tiparului și am îndemnat pe pașnicii noștri concetățeni să stea totdeauna în poziție de apărare față de ei.

Iată, pentru ce, noi am întâmpinat dela început cu un binecuvântat scepticism eforturile stilistice ale specialiștilor din strada Sărindar, cari, de o lună și jumătate nu mai conținesc să anunțe apropiata fuziune a partidului național din Ardeal cu partidul țărănesc din vechiul Regat. Ni s'a părut cu deosebire suspect, faptul că mult trâmbițata împreunare, asupra căreia ambele părți se sfătuiesc la diferite intervale de vreo trei ani încoace, e înfățișată astăzi ca o democratică afacere a unei anumite prese. După atâtea amânări și târguiești, după atâtea ezități și suspicini, nimeni nu mai știe ca să creadă: — „Se face, ori nu se face“?

„Adevărul“ reia mereu, adăugând „noui amănunte“, și împropățează neconținut obosita temă, vestind cam de patru ori pe săptămână, condițiile contractului „Lupta“, de partea cealaltă, are și ea vânatul ei, din autentică sursă care o îndreptățește să afirme că totul se reduce la unele inițiative personale, și că obstacolele sunt atât de serioase încât... Și așa, știm pe rând, știm ce propuneri a făcut d. Vasile Goldiș, ce replică a dat d. Madgearu, ce crede d. Alexandru Vaida și ce urzește d. C. Stere... Știm tot, — și nu știm nimic.

Prin urmare, râvnind la rolul de obiectivi cronicari ai vieții politice dela noi, stând foarte neîncrezători în fața svonurilor și cancanurilor vânturate pe subț roțile rotativelor dela București privim toate posibilitățile, și vom examina câmpul tratativelor național-țărănestre pe amândouă fețele. Incepem deci cu presupuneri, pentru a trage concluziile firești și într'un caz și în celălalt.

Dacă, într'adevăr, cele două partide s'ar contopi, după lunga odisee a pertractărilor, urmările acestui act se pot prevedea ușor, fără concursul ghicitorilor în cafea dela gazetelor dlor Rosenblutt sau Blumenblatt. Încheiându-se o căsnicie, se va desface o alta. Dl Iuliu Maniu nu-și va putea permite luxul bigamiei. Pe ușa pe care va intra d. C. Stere vor ieși actualii tovarăși ai comitetului de-o sută, cari au de urmat un adevărat testament politic față de fostul director al *Luminei*. Prietenii de ieri ai răposatului Tache Ionescu, asociații actuali ai părintelui Man și a doctorului Aurel Dobrescu, au primit cu limbă de moarte în această privință o categorică lozincă, și în ziua în care înțelegerea cu partidul țărănist va fi încheiată foștii tachiști își vor face bagajele, căutând un alt adăpost pentru credințele lor în chestiunea națională.

Se vor mai ridica, firește, și alte piedeci în pragul proiectatei alianțe. Oricât am fi de obișnuiți cu îmbrățișarea duioasă a oamenilor cari s'au insultat cu un an mai înainte, și oricât ne-am fi deprins cu reconcilierea celor mai disparate concepții politice, o conviețuire în cadrele aceluiaș partid a dlor Mihail Cantacuzino și Ion Mihalache, nu ni se pare cu puțință. Sunt oameni pe cari o lume întregă îi desparte și pe cari nimic nu-i poate apropia. Ar fi să ne închipuim altfel, că ar fi posibilă mâine o colaborare între dl Vintilă Brătianu și dl Ilie Moscovici, partidul comunist hotărându-se să treacă definitiv subț drapelul „Băncei românești“, și că dl A. C. Cuza s'a decis să ceară, pentru scopurile pe cari le urmărește, prețiosul

concurs al dlui Aristide Blank . . . Crezând, deci, că mai sunt în România conviețuiri cari nu se pot realiza, nu e greu de prevăzut că dacă partidul național va încheia o tovărășie nouă va strica una mai veche, sacrificând pe altarul țărănismului actualele sale sucursale de dincolo de Predeal.

Urmările pentru partidul național deasemeni sunt lesne de precizat. El va renunța la un prețios sprijin în ceea ce privește fondurile de propagandă, pierzând simpatiile pipăibile ale fabricii de bere Bragașu și înstrăinându-și amorul a două organe de publicitate: „Lupta”, care, e adevărat, i-a făcut mai mult rău iubindu-l, și „Universul”, care, pe cât a putut, i-a adus vădite servicii.

Cât despre câștigurile obținute, dl Iuliu Maniu a avut toată vremea să le cântărească în balanța răgazului pe care și l-a acordat. Aspectul politic al târgului încheiat cu partidul țărănesc nu e nici el prea anevoie de conturat. Privim în urmă prin binoclul întors și suntem iarăși la 1920, pe vremea uității federației național-sociale (sau: social-naționale, nu ne mai aducem aminte) din care n’ar lipsi de data aceasta decât basarabeni dlui Ion Incuț, cari s’au dat de-atunci cu liberalii, și partizanii dlui Nicolae Iorga, cari sunt acum cu dl C. Argetoianu. Cu aceste scăderi, pe cari le poate evalua oricine la justa lor valoare, viitorul partid național-țărănist, presupunând că se va realiza, nu va prezenta mai multe garanții de guvernare decât acum patru ani, și perspectivele lui de reușită ar fi exact acele de-atunci. Sfârșitul trist al ministerului prezidut de dl Alexandru Vaida e prea bine cunoscut. Pentruce, adică, s’ar mai repeta aceeași tristă experiență?

* * *

Să întoarcem acum foaia pe cealaltă parte. Să presupunem, ceea ce ni se pare nouă și mai firesc să se întâmple, să presupunem că fuziunea celor două grupări nu se va face. Să presupunem că după vechiul său obicei, dl Iuliu Maniu a încurcat încă odată lucrurile cu vorbe zadarnice, cari, ca niște semințe găunoase, au fost luate în bătaia vânturilor...

Nici atunci situația nu va fi mai trandafirică pentru sârmanul partid național. În vechiul Regat, nenorocoșii descălecători n’au putut să câștige nimic. În Ardeal, au pierdut în schimb aproape tot. Nu trebuie să fie cineva un prea meșter cercetător al psihologiei populare pentru a pipăi adevărul. Nu mai departe decât acum un an și jumătate, pe timpul încoronării dela Alba-Iulia, dacă vă aduceți aminte, gălăgia se întinse cu fulgere amenințătoare de-asupra întregului Ardeal. Dl Romulus Boilă se retrăsese la. Dicio-Sân-Martin, în cortul supărării lui Achille, și domnea o teamă foarte mare ca nucumva dl Iuliu Maniu, boicotând ungerea regelui Ferdinand ca Domn al tuturor Românilor, să rupă „pactul bilateral” de pe urma căruia dl Sever Dan a ajuns din candidat de avocat în Mociu cel mai autorizat ministerial al Daco-României. Erau destui locuitori naivi cari să creadă că revoluția poate țâșni dela o zi la alta, din registrele cu tantieme ale

fabricei „Renner“ din Cluj. De-atunci, împrejurările s'au schimbat. Socotindu-se destul de puternici acasă, iluzioniștii frunțași au plecat să cucerească valea Dunării, dela Orșova până'n Deltă. Au pus la contribuție for.nidabilele coarde vocale ale dlui Ciceo Pop, glumele de cârciumă proastă ale părintelui Man și darurile speciale de seducțiune ale dlui Iuliu Maniu. Și au recoltat pretutindeni nepăsare, neîncredere și ridicol.

Continuând în acest fel, alergând pela Corabia și pela Silistra să adune sufragii pe seama comitetului de-o sută, partidul național se va nămoli într'o după amiază de toamnă ploioasă prin balta Brăilei sau prin mahalalele Giurgiului, căutând în jurul Bărăganului o popularitate pierdută demult pe Olt, pe Mureș și pe Târnave. Dl Iuliu Maniu a vrut să joace rolul unui mândru Conchistador și s'a pomenit în stratele unui biet emigrant fără noroc.

E o soartă pentru care-i acordăm toată compătimirea noastră.

ALEXANDRU HODOȘ

O impunătoare manifestație populară

Rând pe rând, mor toate legendele amăgitoare pe care le-a moștenit România-întregită. Mai eri a răposat legenda experienței de guvernare a partidului liberal. Aceea a popularității partidului național din Ardeal a primit, în ziua de 11 Mai 1924, o lovitură de pe urma căreia nu se va mai scula decât la judecata din urmă.

Nu ne-am îndoit niciodată de buna reușită a întrunirii noastre de Duminecă trecută. Ne număraserăm rândurile de-atâteaori și știam bine forțele pe cari se reazimă ideea pentru care ne risipim cuvântul. Dar, ca să mărturisim unicul nostru punct vulnerabil, nu ne așteptam ca la chemarea noastră să răspundă atâta lume, și mai ales, atâta țărânimă.

A fost o impunătoare manifestație populară; fără îndoială cea mai mare adunare politică dintre câte s'au ținut în Ardeal dela 1918 încoace. Mii de țărani în hainele lor de sărbătoare s'au scurs două zile de-arândul, copleșind toate trenurile, umplând sute de căruțe împodobite cu verdele proaspăt al pădurilor, venind dinspre Bihor și dinspre Hunedoara, dinspre Dej și dinspre Turda, dinspre Târnava-Mică și dinspre Târgul-Mureșului. În brațele lor vânjoase, oamenii purtau fâlfăietoare steaguri tricolore, din piepturile lor puternice izbucneau urale nesfârșite, și trecând de-alungul străzilor uimite de năvalnica însuflețire au turburat pentru o zi rosturile liniștite ale orașului. Demultă vreme, poate dela procesul Memorandului, tocmai cu treizeci de ani în urmă, Clujul nu mai văzuse o asemenea revărsare de cămăși albe. În drumul dela gară până la locul adunării, nesfârșitul cortegiu a trecut pe dinaintea tuturor, ca o dovadă vie și indiscutabilă a triumfului pe care-l obțineam. Strâmta sală a „Redutei“, care era totuș prea încăpătoare mai acum un an pentru a cuprinde pe curioșii veniți să asculte glasul dlui Iuliu Maniu, n'a putut să adăpostească de data această nici un sfert din lumea adunată din toate părțile. Spre deosebire de celelalte partide, cari găsesc cu greu publicul necesar unei întruniri, partidul poporului nu găsește o sală destul de spațioasă pentru publicul care populează întrunirile sale. Deci, adunarea s'a ținut în vasta curte a „Redutei“, care cu greu s'a achitat și ea de sarcina de a găzdui zece mii de oameni.

Cuvântările au fost ascultate cu o deplină înțelegere. Vorbele înaripate ale dlui Octavian Goga au pătruns în inimi, răscolindu-le în adânc. Rechizitorul făcut de dl C. Garoflid politicei economice a guvernului actual a întâmpinat unanime aprobări. Indemnurile dlui general Averescu au găsit o ascultare plină de evlavie, cucerind dela cele dintâi accente cugetul tuturor celor de față...

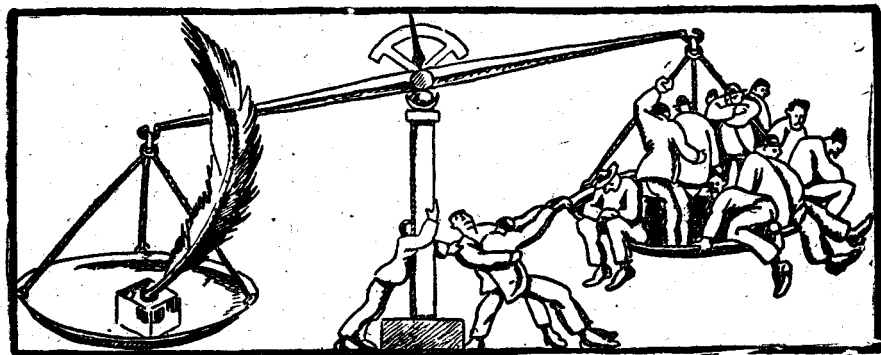
Izbânda ni se pare cu atât mai prețioasă cu cât mijloacele prin care a fost câștigată nu seamănă întru nimic cu obișnuitele arme vulgare ale agitatorilor de ocazie. Martoră stă întreaga noastră atitudine de doi ani încoace, nicio notă de trivialitate nu s'a arătat în jurul nostru. N'am asurzit lumea cu strigătele noastre, nu ne-am coborât în mijlocul necazurilor celor nevoiași pentru a le ațâța mai tare, n'am aruncat în cumpăna succesului lozince mari și îndrăznețe, n'am jurat moarte „ciocoilor“ și n'am asmuțit pe nimeni împotriva „infamilor regățeni“. Am fi putut ușor să jucăm această comedie. Mănuim și noi cuvântul cel puțin cu atâta ușurință cași dl Ciceo Pop și unele aptitudini literare cari ne-au mai rămas încă ne-ar fi îngăduit să pilduim cel puțin în atât talent cași părintele Man dela Gherla.

Am căutat însă altă cale pentru a pătrunde în conștiința de-a-proapelui nostru. Aici, în paginile *Țării Noastre*, cași în contactul cu prietenii noștri, cu cari am fost în permanentă comunitate de credință, am depănat firul unei acțiuni de lămurire, apăsând mai puțin asupra suferințelor, pe cari și le cunoștea prea bine fiecare pentru a nu le mai scormoni și noi rana, lămurind însă tot mai mult drumurile greșite ale lăudăroșilor doftori dela noi. Propovăduind o întoarcere la normalitate, exercitând o analiză critică asupra întâmplărilor, cerând o dreaptă clasificare a valorilor cu înlăturarea convenționalelor figuri reprezentative, am predicat mai cu seamă dreptul la liberă circulație a tuturor energilor românești.

Sămânța a căzut pe teren bun și a prins. Rodul pe care-l culegem ni se pare cu atât mai mulțumitor, și ne bucură cu atât mai mult, cu cât munca a fost onestă și truda sinceră.

Intrunirea dela Cluj are, se înțelege, și un alt tâlc. Ea a dovedit odată pentru totdeauna că partidul poporului e singurul organism politic al cărui acord cu năzuințele locale nu suferă nicio lacună pe tot cuprinsul țării. Din această realitate nu se poate să nu reiasă o concluzie limpede pentru viitoarea guvernare.

ION BALINT

Scrisoare din Budapesta

**Banca națională maghiară. — Greva tipografilor și scumpetea.
— Svonuri alarmante. — Specula asupra francului francez.**

Zilele acestea a sosit la Budapesta înaltul comisar pentru controlul finanțelor Ungariei, cari urmează să fie rezolvate în baza legilor împrumutului extern. Edl E. Smith. Acest om va exercita o deosebită influență asupra orânduelilor gospodăriei publice maghiare; el va fi de fapt dictatorul financiar al Ungariei. Abia a descins în Capitală, unde a fost primit cu o solemnitate aproape sombră, și cercurile diriguitoare au și încercat să-i câștige grațiile prin fel de fel de invitări la serate copioase în lumea elegantă a aristocrației budapeștane. De altfel, metoda aceasta s'a practicat și în trecut față de toți delegații Ligei Națiunilor cari au fost însărcinați să studieze situația economică a țării: au fost găzduiți în celebrul hotel Gellért, au fost tratați cu mese îmbelșugate, au fost conduși de ministrul de Agricultură la pivițiile de vin model din Budafok și au fost purtați pela hergheliile de cai dñm Mezőhegyes. Rezultatul a fost, că delegații au raportat că energiile economice ale Ungariei nu sunt atât de sleite ca și ale Austriei, prin urmare au propus un împrumut mai redus... De altfel d. Smith s'a simțit nevoit să publice un comunicat că „el și statul lui major nu au venit la Budapesta să se distreze, ci să lucreze, deci regretă dar trebuie să refuze orice invitare“...

În baza legilor împrumutului se procedează la realizarea condițiilor de refacere. Cel mai important act în acest scop se desfășură în zilele acestea, anume se pune fundamentul pentru instituirea *Băncii naționale maghiare*. Guvernul a lansat un apel invitând publicul să subscrie acțiuni și arătând rolul pe care-l va juca acest institut financiar în viața economică a statului. Diferiții factori economici au

pornit o întrecere înverșunată pentru a acapara cât mai multe acțiuni și a-și asigura înrâurirea asupra politicii financiare a noului așezământ. Banca va fi înființată cu un capital de 30 milioane coroane aur, dintre care 25 milioane vor fi depuse în străinătate. Ea va avea privilegiul de a emite bancnote până la 1944, va administra și va valorifica capitalurile statului, va săvârși operații financiare de scont și reescont, va încerca să stabilizeze cursul coroanei actuale și va face în sfârșit să înceteze tipărirea bancnotelor neacoperite...

Guvernul a fost pus într-o situație dificilă din pricina grevei lucrătorilor tipografi. Lipsind publicitatea, propaganda pentru subscrierea acțiunilor Băncii naționale s'a redus la minim. Pentru a înlesni subscrierea acțiunilor s'au acordat diverse favoruri; astfel funcționarii publici obțin împrumuturi în dolari, plătibili în coroane ungare, în patru rate. Pentru gospodarii rurali s'a lăsat liber exportul secarei, cu condiția că prețul obținut în valută străină să fie destinat pentru acțiunile băncii. De altfel oficiosul de ocazie al guvernului: „*Reggeli Hírek*“ face o constatare caracteristică într-o dare de seamă asupra subscrierilor: „cercurile oficioase au rămas surprinse, aflând că la țară se găsește o cantitate de bani în valută forte cu mult mai mare decât s'ar fi crezut“. Băncile și formidabila organizație a marilor industriași dispun de valuta străină necesară pentru a-și asigura interesele la acest institut. Pentru a îndemna publicul să participe cât mai intensiv la subscrierea de acțiuni, guvernul a răspândit știrea că Italia a subscris acțiuni de 500 milioane lire și se așteaptă participarea considerabilă a Americii și a Angliei...

* * *

Pentru echilibrarea bugetului și acoperirea cheltuelilor publice, guvernul a fost autorizat de Adunarea națională să contracteze un împrumut forțat în interiorul țării, pe care-l încasează fără nici o creștere. Paralel cu această acțiune se fac și subscrierile pentru acțiunile Băncii naționale. Aceste operații au produs un nou val de scumpete, coroana slăbește încet la Zürich, ungurii inițiați afirmă că cursul ei va fi stabilizat la 0'060, dar prețurile tuturor mărfurilor au trecut de paritatea aur, iar scumpetea traiului este cea mai urcată — după Berlin — dintre orașele din Europa.

O consecință a scumpetei de neînvins s'a arătat în declararea grevei tipografilor. S'a început cu o grevă parțială la tipografia „Atheneum“, iar patronii au răspuns concediind pe toți lucrătorii dela celelalte tipografii. Deși a existat un contract colectiv, care prevedea felul de urcare a salariilor muncitorilor, aceștia au fost nemulțumiți cu actualele salarii. Patronii au refuzat și nu s'a ajuns la acord; astfel s'a întâmplat că Budapesta a rămas fără jurnale patru săptămâni. Ziarul „*Népszava*“ (reprezentând extrema stângă) și „*Szózat*“ și „*A nép*“ (extrema dreaptă) au satisfăcut cererile muncitorilor și au apărut câțva timp, dar la intervenția trustului de editură, care este stăpânit în proporție de 86 la sută de faimosul Mik'ós Andor, a interzis apariția numerelor gazete pretețând că agită în favoarea muncitorilor. Cu prilejul

acestei greve s'a adeverit în mod elocvent, că guvernul maghiar în acțiunile sale stă la discreția plutocrației bancare.

În cursul acestei greve s'au desfășurat evenimente de o mare însemnătate. S'au discutat în Parlament proiectele legilor împrumutului, a sosit comisarul internațional dl Smith, s'a luat inițiativa înființării Băncii naționale, — toate acestea fără aprecierile și comentariile presei. În aparență, publicul agitat de atâtea frământări, lipsit de gazete, și-ar fi regăsit echilibrul sufletesc, de fapt însă în opinia publică circulau fel de fel de știri senzaționale, prielnice pentru speculațiile la Bursă.

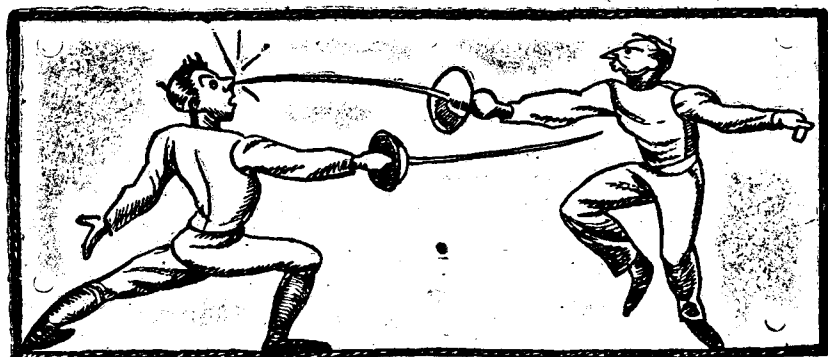
Între altele amintim veștile alarmante despre... 'un război româno-rus. Pretutindeni se afirma* ca fapt pozitiv, că România a fost atacată de bolșevici și că ostilitățile au început cu vehemență... Unii pretindeau a ști chiar că Sighetul-Marmației a fost ocupat de ruși, că frontiera dinspre Ungaria a fost închisă, că s'a ordonat mobilizare generală și că bravul „general maghiar“ Papp Dániel, actualmente „renegatul“ Popp Dániel, a proclamat starea de asediu în Transilvania. Cafeneaua *Jägerhorn*, altădată locul de întâlnire al românilor, monotona și frecventată numai de niște persoane înăcrite, în zilele acestea pline de incertitudine a fost dintr'odată vizitată de oameni neașteptați, toți interesându-se dacă corăspund adevărului știrile alarmante. Unii vreau să-și vândă acțiunile românești, alții erau îngrijorați de soarta familiei lor... În localurile de petrecere au pornit din nou glumele nesărate la adresa noastră. Artistul de varieteu Nagy Endre, faimosul imitator al felului francez de a face calambururi, construiește jocuri de cuvinte ordinare din vorba: Beszarăbia. De altfel acest erou nocturn cu începere dela 1916 nu pierde nici o ocazie ca să ne prezinte pe noi în culorile cele mai ridicole și defăimătoare, astfel voind să dovedească că el deși e evreu, totuși face propagandă patriotică.

* * *

Populația ungară văzând deprecierea vertiginosă a coroanei, a căutat să-și mântue averea plasându-și banii în acțiuni. Ori, acest seismograf al vieții economice, de zece luni nu mai funcționează normal, dimpotrivă, valorile de bursă au scăzut cu $\frac{1}{6}$ în acest interval, distrugând existențe economice și făcând ravagii în nădejțile oamenilor de bună credință. Bursa din Budapesta fiind în funcție de cea din Viena, încă mult timp va trece până se va face valorizarea întrinsecă a efectelor. Rezultatele dezastruoase ale speculei francului francez se mențin; în Budapesta nu s'a declarat însă, până acum, decât un singur caz de faliment. Anume, bancherul Weisz Iosif și fiul lui Özsi, au dispărut din Capitală cauzând clienților lor o pagubă de 20 de miliarde de coroane.

Budapesta, Mai 1924.

M. RUCĂREANU

G A Z E T A R I M A T Ă

Partidul celor cinci

*In fundul sălii de mâneare stau toți nepoții lui Ghiulucă,
Pândind mereu, cu 'ngrijorare, să le sosească ceva vești...
(Scâncind prin colțuri, micul Zachî, emoționat, abia înibucă)
Miroase 'n aer a pericol, și unchiu-i dus la București.*

*O umbră grea, apăsătoare, domnește 'n vasta locuință,
Și curge Someșul subt poartă încet, dar foarte turburat ;
— „Cum o să scape șeful nostru din imprudența conferință ?
„O, dare-ar Domnul să se 'ntoarcă întreg, și cu obraz curat“.*

*Astfel vorbeau... Când, deodată, într'o năvalnică furtună,
In geamurile zguduite se 'nfișe un prelung ecou ;
Umbla 'n palatul lui Bogilă servitorimea ca nebună,
Pe când mugea afară lumea, cu rezonanțe de cavou.*

*Se-amestecau în sbor, de-avalma, vociferări asurzitoare,
Și steagurile, ca o pară de foc, se ridicau în vânt,
Un iureș alb, ca la bătaie, se desfăcea mereu în soare,
Un codru viu de brațe 'ntinse se revărsase pe pământ.*

*Veneau în val de pretutindeni țărani cu piepturile late,
Din Hunedoara, de pe Mureș, dela Sibiu, de lângă Olt,
Feciori cu-frunză 'n pălărie, moșnegi ușor aduși de spate,
Și-un stol de fete, jucăușe, cu ochi vioi și păr învolt...*

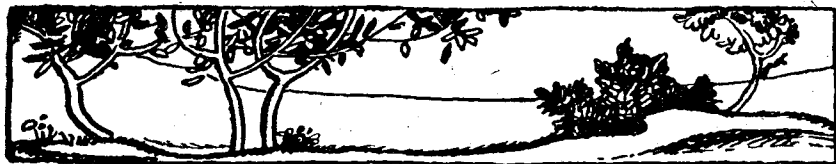
*Bătrânele clădiri, stârnite din cotidiană somnolență,
Priveau prin cioburi de jereastră cu ochi adânc neliniștiți
La frământarea vijoroasă; și, ca măsură de prudență,
Nepoții lui Maniu lăsară în jos obloanele, grăbiți.*

*Trimiseră ștafete 'n grabă, spoite pe obraz cu smoală,
Să cerceteze 'n taină mare ce se petrece prin oraș;
Au năvălit din munte, Moții, Bihorul a pornit răscoală,
Sau la hotare bate iarăș oștirea vr'unui nou vrăjmaș?...*

*Târziu se 'ntoarsară trimișii, cu știri mai bune de-astădată,
Căci nu strigase răsvrătire mulțimea 'ceea în opinci,
Ci taina gro snicei năvale era acuma deslegată:
Ținuse 'n Cluj o adunare micul partid al celor cinci...*

MENDALĂ MOCHEM SFURIM

INSEMNĂRI

Ce s'ar fi întâmplat? — Povestea conferinței despre minorități a d-lui Iuliu Maniu e veche de câțiva ani. Mulți oameni serioși credeau chiar că ea nu se va mai isprăvi niciodată. Dar, se vede că și cele mai frumoase povești din lume au un sfârșit. Di Iuliu Maniu și-a ținut conferința Duminică trecută, al București, — dinaintea unui public foarte distins, ne asigură *Patria*, — și farmecul așteptării s'a risipit ca prin minune. Ce bine era, când nu știam ce crede d-l Maniu despre această importantă problemă!

Adevărul este că nici astăzi nu știm prea multe... Fostul președinte al Consiliului dirigent, n'avem ce zice, a descoperit în fine că România e un stat național, a recunoscut mai ales că limba sa oficială nu poate fi decât cea românească — (un gest generos pentru care-i suntem veșnic recunoscători) și a proclamat libertatea presei pe seama tuturor cetățenilor de altă naționalitate. Suntem siliți să mărturisim, însă, că numai cu atât nu ne-am lămurit. Cași în activitatea sa politică, unde s'a distins totdeauna printr'o admirabilă oscilare alunecoasă, conferențiarul dela „Institutul social“ s'a strecurat de-alungul unei expunerii de două ore cu abilitățile unui încercat conducător de cadriluri, fără să a-pere o idee, fără să fecundeze o părere, fără să ridice în văzul tuturor un principiu călăuzitor. Luat pe sus neconținut de valul locurilor comune,

când cufundat până în gât într'un ocean de concesiile obscure, când cocoțat pe valurile unor vagi formule de patriotism, d-l Iuliu Maniu a pus la contribuție o ridicolă provizie de chițibușuri advocățești pentru a ieși dintr'o incurcătură în care nu-l băgase nimeni. Văzând situația penibilă a imprudentului șef, situație care nu s'a rezolvat decât cu o mare cheltuială de nădușală și de prudență corul partizanilor ar fi avut dreptul să exclame ca eroul lui Molière — „Cine dracu' l-a vârat în corabie?“

Un singur amănunt merită totuș să fie relevat din apoasa dizertație. Președintele partidului național, într'un elan de istorică sinceritate, a tâlmăcit în auzul tuturor celor prezenți (fericiți muritori!) înțelesul hotărârilor dela Alba-Iulia în partea care privește chestiunea minorităților. Înțeleptul bărbat de stat ne-a asigurat că și-a bătut capul atunci timp de două nopți, într'o odaie de hotel, discutând cu d-l Cicio Pop: „dacă se poate da sau nu o autonomie națională sașilor și maghiarilor din Ardeal.“ Di Iuliu Maniu, mirat de propria sa îndrăzneală, se feliicită și astăzi că n'a acordat „fiecărui popor decât dreptul de a se administra, de a se instrui și de a se judeca în limba sa“...

Ce s'ar fi întâmplat, vai! dacă d-l Iuliu Maniu n'ar fi cugetat decât o zi și-o noapte, dacă s'ar fi pripit, și dacă ar fi acordat autonomia cu pricina?

Zig-zagurile estetului. — D-l Matei Cantacuzino s'a mai bucurat odată (acesta e numai un fel de a vorbi) de un portret fidel executat în atelierelor *Țării Noastre*. A fost înfățișat atunci ca un rafinat diletant al vieții noastre politice, client permanent al tuturor incarnațiilor, totdeauna în căutarea unei noi atitudini interesante, inconsecvent din convingere și profet al-nestatornicei. Lăudându-se astăzi cu oroarea de orice înfrunire publică și trecând a doua zi în rândul partidului țărănesc; declarându-se în biblioteca sa un fanatic conservator și apărând la bara justiției pe comunistul Tănase; d-l Matei Cantacuzino s'a mărturisit odată pentru totdeauna un pasionat amator de „gesturi“ surprinzătoare.

Din sihăstria grădinei sale cu aristocratici trandafiri, boerul din ulița Păcurarilor a trimis deunăzi o cerere de înscriere sub șefia învățătorului Ion Mihalache. Abia a fost însă înregistrat „gestul“ acesta, și d-l Matei Cantacuzino a simțit nevoia să facă încă unul. Ați citit, desigur, scrisoarea plină de admirație adresată d-lui Alexandru Marghiloman, cu mărturisirile ei de prietenie, cu declarațiile ei de amor și cu invitația ei de colaborare. Exercițiile epistolare ale estetului dela Iași nu mai sunt demult acte politice; deci, ele nu mai surprind și numai interesează pe nimeni, oricât ar fi de senzațională rama în care le-ar încadra gazetele însărcinate cu publicarea lor.

Un singur lucru ne miră, cu toate acestea. D-l Matei Cantacuzino, trecând cu buretele capriciilor sale intelectuale peste adversitățile de-odinioară, întinde din nou mâna autorului păcei dela Buftea. Foarte bine. Dar, doritor de o tovărășie agreabilă, îi face d-lui Al. Marghiloman propunerea de a intra în partidul țărănesc. Aici, măr-

turism cu sinceritate, nu mai primim nimic. Să nesocotească d-l Matei Cantacuzino până într'atât uzanțele sociale, încât să-și permită a face astfel de invitații nedorite într'o casă în care abia a fost primit ca oaspe?

Fără îndoială, fostul dascăl dela Topoloveni va servi neglijentului său aghiotant o mică lecție de „savoir vivre“.

Lămurire, sau prolog. — În *Neamul Românesc*, oficiosul d-lor N. Iorga, C. Congopol și Al. Cuzin, — a cărui reorganizare redacțională am salutat-o acum câteva luni ca o fericită reacțiune împotriva gazetăriei de scandal, — a apărut deunăzi un scurt articol politic în directă contrazicere cu năzuințele culturale ale acestui cumpătat organ de publicitate. Un anonim redactor, influențat poate de obiceiurile altor case de prin vecini, a crezut nimerit să se dedea la o serie de exerciții stilistice asupra presupuselor neînțelegeri din partidul poporului, făcându-se pe degeaba eco-ul unor mici intrigi de răspântie împotriva d-lui Octavian Goga.

Nu intră în obiceiul nostru să ne pierdem vremea desmințând o asemenea literatură de pagina patra, după cum nici noi nu suntem deprinși să ne dedăm la astfel de născociri picante. De aceea, nu ne-am interesat nici odată de chestiunile de bucătărie ale partidului naționalist-democrat sau, mai de curând, ale partidului naționalist al poporului. Dar e tot atât de adevărat că n'avem obiceiul să rămânem datori cu nimic, atunci când se pregătește cineva să-și îndrepte săgețile asupra noastră.

Nu știm dacă acesta e cazul *Neamului românesc*, dar oricum nu vom fi surprinși nepregătiți. Depinde prin urmare de oficiosul d-lor N. Iorga, C. Congopol și Al. Cuzin ca aceste rân-

duri să fie numai o lămurire, sau un prolog.

Alegerile din Franța. — Gazetele democrației de tarabă din strada Sărindar nu scapă niciodată ocazia de a informa pe dos publicul lor cititor. Cu totul ostili oricărei desfășurări normale a ideii naționale în politica românească, prea cunoscuții mercenari ai condeiului urmăresc cu stăruință înpământenirea prin publicitate a unui suspect spirit de îngăduință pentru toate curentele de destrămare a unității noastre sufletești. Apărătorii convingși ai atentatorului Max Goldstein și dușmanii declarați ai studenței universitare preamăresc în mod programatic orice apariție care ar putea să slăbească rezistența spiritului autohton și critică aspru orice încercare de a ne fortifica pe noi înșine. Deoparte stă, firește, umanitarismul; de partea cealaltă e barbaria.

În special, sunt întrebuințate exemplele din străinătate. O adevărată campanie a fost dusă la noi împotriva fascismului italian, pe care bravii lupători ai doctrinei noastre înainte au înfierat cu pecetea infamă a reacțiunii, dar un nepotolit strigăt de triumf a isbușit apoi din beciurile rotatelor internaționale, în ziua când partidul laburist a fost chemat la guvern în Anglia. Ai fi zis că d. Brănișteanu dela *Adevărul* e cel puțin frate de cruce cu d. Macdonald din Londra... Scena se repetă acum cu prilejul alegerilor din Franța. O bucurie patetică i-a cuprins pe reporterii noștri bucureșteni la știrea că guvernul dlui Poincaré, în urma rezultatelor obținute, va trebui să se retragă. Cu litere mari cât pumnul răs-crăcărâte peste pagini întregi, cetățenii liniștiți din Mizil sau din Darabani au putut să citească, unii cu îngrijorare, alții cu bucurie, că „blocul național a fost înfrânt” și că, spre rușinea no-

stră, care va trebui să ne fie drept pildă, „partidele de stânga au triumfat”.

Concluziile care se trag de obicei pentru noi din situația internă a unei alte țări sunt cu desăvârșire deplasate. De data aceasta însă, nici faptele nu îndreptățesc o comparație. Ușoara schimbare în viitoarea compoziție a Camerei franceze, favorizând gruparea socialiştilor unificați și scăzând importanța numerică a partidului radical, nu va modifica întru nimic actuala politică de apărare națională franceză. D. Herriot, dacă va fi prez dentul Consiliului de mâine nu se va abate dela calea urmată de d. Poincaré. Pescuitorii în apă tulbure nu vor folosi, cu alte cuvinte, nimic.

Nici în Franța, și nici la noi.

Influențe literare Acum câțva timp, într-o revistă scoasă dinadins pentru a isgoni din literatura românească orice accent băștinaș, un proaspăt oaspe al tiparnițelor din București a ridicat împotriva d-lui Cezar Petrescu, pe care putem să-l socotim prin re- cei mai talentați scriitori ai generației sale, obișnuita acuzație de plagiat. Criticul căruia, otaș, în scrisul căruia își dau întâlnire toate ideile și toate stilurile, recunoscuse într-o novelă a confratelui său subiectul unei schițe de Maupassant și-și trâmbițase, victorios, destăinuiră.

S stemul e cunoscut de multă vreme. N'au scăpat de asemenea învinuiri nici Eminescu, nici Coșbuc, nici Caragiale. Doritorii de senzație nu s'au fiit uneori să plăsmuiască texte inexistente și să născocoască scriitori decedați de mult pentru a dovedi presupusa vină a făptuitorului. Și, cu toate acestea, nici împrumutul cel mai evident nu dov. dește nimic. „Avarul” lui Molière a înfruntat vremurile laolaltă cu „Aullularia” lui Plant. Po- vestea „Cidului Campeador”, pe care

a dramatizat-o mai întâi spaniolul Guilen de Castro, n'a îmbrăcat haina nemuritoare a geniului decât în ziua în care a ieșit din mâinile eroicului Corneille. Ceeace însemnează că modelul întrece demultori originalul. Geniul dă străluciri neașteptate și celei mai banale întâmplări.

Acesta nu e, se înțelege, un îndemn pentru servilii imitatori cari și-ar închipui că pot să scrie mai frumos decât Homer incomparabila Odisee. Iată însă, că la un scurt interval se vorbește din nou despre influențele străine în opera unui prozator român. E vorba despre d-l Ion Al. Brătescu-Voinești. Descoperirea o face, cu toată politețea necesară, în cadrele unui articol admirativ publicat în revista *Cultura* a d-lui Sextil Pușcariu, un domn Dionisiu Iaklowszky. După numele pe care-l poartă am fi îndreptățiți să credem că avem de-aface cu un cunoscător al literaturii rusești; ceeace, la urma urmei, nu e cu neputință. Dar d-l Iaklowszky a citit, după cât se pare, și volumele d-lui Brătescu-Voinești, de vreme ce amintește o seamă de titluri: Pană Trăsnea Sfântul, Neamul Udreștilor, Inimă de tată, și altele. Având prin urmare posibilitatea de a compara, colaboratorul ocazional al *Culturii* a descifrat întâi unele reminiscențe din Turghienew, care era cam în aceeaș măsură aderent al boierimei și adorator al naturei; apoi o vădită înrăurire din partea lui Dostoiewski, cu care scriitorul român are multe puncte de „înruide sufletească”; și, înfârșit, o surprinzătoare asemănare între schița „Blana lui Isaia” a d-lui Brătescu-Voinești și novela „Paltonul” a lui Gogol. Și cum Gogol a murit în 1852, pe când d-l Brătescu-Voinești s'a născut abia în 1867, paternitatea fabulei e evidentă.

Ea nici nu interesează însă prea mult. D-l Brătescu-Voinești e unul

dintre cei mai unitari prozatori ai noștri. Scrisul său se înfățișează într'o admirabilă atmosferă locală, eroii săi se înrudesc cu toții, atitudinea sa sentimentală față de viață e o minunată construcție armonică, și, înfârșit, acest mare iubitor al oamenilor de altădată e unul dintre cei mai autentici pictori ai societății românești. Insuș faptul de a-i găsi în acelaș timp rubedini atât de disparate: satiricul Gogol, romanticul Turghienew, chinutul Dostoiewski, dovedește fără drept de apel întreaga sa originalitate.

Dar, să nu ne oprim aici. Invinuirile de plagiat vor continua . . . Cine n'ar putea să probeze că Ana Karenin a lui Tolstoi cade victimă aceloraș deziluzii cași doamna Bovary a lui Flaubert, și cine nu s'ar face forte să dovedească influența lui Shakespeare asupra lui Caragiale de vreme ce jupân Titircă Inimă rea din „Noaptea furtunoasă” e aproape tot atât de gelos cași „Othello”.

Două fabrici de bere. Într'un nesărat articol de două coloane asupra adunării partidului poporului dela Timișoara, gazeta *România*, manevrând unele vizibile intențiuni ironice cari ne-au făcut să suferim nespun, repetă în șapte locuri diferite că d-l general Averescu și-a ținut discursul său în curtea unei fabrici de bere. Ar putea să creadă cineva că distincții noștri adversari, de când au încăput în saloanele princiare ale d-lui Mihail Cantacuzino, unde scuipe pe covoare, și de când funtașii lor fac pe conferențiarilor restrânselor cercuri intelectuale, au început să disprețuiască localurile de întrunire prea populare. O asemenea eroare nu poate fi admisă, pen'că lătrătorii oratori n'au renunțat la niciunul din obiceiurile de altădată; nu mai departe decât acum două săptămâni cerebrali doctrinari

răcneau din toți bojocii în sala Cuțuflache dela Turnu-Măgurele, având drept orice asistență douăzeci de bivolari autentici de pe Dunăre...

Alta este, prin urmare, pricina supărării. Nu e o revoltă de parvenit, — e o afacere de concurență. Presa partidului național nu recunoaște decât o singură fabrică de bere, care să prezinte un oarecare interes politic: e fabrica Bragadiru, una din cele mai însemnate surse de aprovizionare financiară a setoșilor călători politici. Dar, tocmai pentru acest motiv e nevoie să stabilim unele deosebiri. La fabrica de bere din Timișoara, în a cărei curte enormă s'a ținut adunarea partidului poporului, noi ne-am plătit consumația și negustoria respectivă n'a avut decât de câștigat de pe urma noastră. La fabrica de bere Bragadiru, *România* consumă fără să plătească și patronii mormură nemulțumiți.

Nepotrivirea de situații e apreciazabilă; iată, deci, pentru ce fabrica de bere Bragadiru, din fundul butoaielor ei, invidiază fabrica de bere din Timișoara...

Donații ministeriale. Primim următoarele:

Domnule redactor, ciuind în *Infrățirea* lista donațiilor „pentru ajutorarea școlilor (eu zic: *școalelor*) din Blaj“, am rămas profund impresionat de generozitatea, în deosebi a membrilor guvernului, cari s'au înscris cu „*însemnate sume de bani*“, după aprecierea stimatului confrate. Într'adevăr, o sumă de 5000 de lei, cum este, de pildă, aceea semnată de d-l Vintilă Brătianu, trebuie să ne apară ca o jertfă considerabilă, în aceste timpuri de scumpire a traiului și de urcare, deși oscilatoare, a valutei. Mișcat de acest nobil exemplu, am luat hotărârea spontană, ca să iscălesc și eu *aceeaș sumă* cași d-l

Vintilă Brătianu, deși „câtă depărtare Doamne, dela un astru (al finanțelor) și până la“...

Un pârlit de scriitor

Răsfoind revistele. — În marginea romanului *Pădurea Spânzurațiilor* al dlui Liviu Rebreanu, analizând chinurile sufletești ale eroului acestuia, ardeleanul Apostol Bologa, d. Nichifor Crainic vorbește în *Lamura* despre sufletul generației de astăzi. Observările sunt drepte. Tineretea noastră s'a aruncat în vâltoarea războiului purtată pe aripile unui crez național visat de-alungul veacurilor. Isbânda n'a fost ușoară, dar țelurile au fost atinse. Sus, pe culmea spre care năzuim, am poșosit cu pieptul plin de bucuria triumfului. Orizonturile nu s'au luminat însă, mai departe, de nicio năzuință nouă. Respirația sufletului românesc a ostenit. Ce taină îl va aduce din iarăș pe drumul luminos al idealurilor? Dl Nichifor Crainic, ca orice poet al pământului acestuia, crede în puterea misterioasă a „șoaptei care se ridică din taina mormintelor părintești“, și așteaptă prefacerea morală a societății de astăzi dela o reinviere a acelei credințe evlavioase care imprietenea odată gândul strămoșilor noștri cu împărăția nesfârșită a lui Dumnezeu.

— Intre articolele publicate cu prilejul tratativelor dela Viena cu bolșevicii, pentru a dovedi drepturile noastre asupra Basarabiei, expunerea documentată și elocventă a dlui G. Valsan din revista *Cultura* merită să fie cu deosebire relevantă. Sunt puse în valoare, pe câteva pagini, toate argumentele istorice și geografice cari pledează în favoarea noastră, adăugându-se mai ales o probă la care puțini s'au gândit: dezastruosul bilanț cultural al stăpânirii rusești din Basarabia, în comparație cu înfloritoarea viață moldovenească de mai 'nainte.